

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Első nyelvgyakorló- és olvasókönyv

Bécsben, 1862

Második szakasz

[urn:nbn:at:at-ubi:2-13254](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:at:at-ubi:2-13254)

Második szakasz. *)

31. A karácsoni ajándék.

A két árva gyermek, Károly és huga Anna, egyedül ültek a szobában és dolgozgattak. Károly számolgatott, Anna pedig kötött. Szűk vacsorájok, melyet jó anyjok készített, az asztalon volt. De nem volt szabad hozzá nyulniok, míg dolgukat el nem végezték. Munka közben gyakran eszökbe jutott, mily jól fog esni ma a vacsora; mert az ma jobb volt, mint egyébkor. Anyjok kiment fát szedegetni, hogy a karácsoni ünnepeken legyen mivel fűtniök.

Az ajtón valaki kopogtatott. S már megjött volna édes anyánk? kérdé Anna. Erre Károly gyorsan fölugrik, s kinyitja az ajtót. Egy reszkető halavány gyermek állott ott. Ruhácskája nagyon vékony volt, s könnyörgő szemei mintegy ezt mondták: Oh fogadjatok házatokba! éhezem, szomjazom s majd megfagyok.

*) Egyszerre a második fokozatbeli nyelvgyakorlatokkal.

Károly könyörületességre indult iránta, s a szobába vezeté. Anna bámult, midőn az ismeretlen vendéget megpillantá; de jól meg nézván a gyermeket, nagyon megilletődött, a kályhához vezeté őt, s egy pár száraz ágat vete a tűzre.

Nem eszed meg mézes kenyeredet? Kérdé a leányka Károlyt, ide s tova járván s foglalatostkodván. Csak edd meg te a tiedet, monda Károly, hiszen előbb már igen éheztlél. Oh Károly, válaszola Anna, én nem eszem meg mézes kenyeredet; nagyon sajnálom e szegény gyermeket, neki adom. Én is azt akarom tenni, felele Károly, s így megtarthatod a tiedet. Így vetélkedtek, míg végre kenyerét mindegyikök a szegény gyermeknek adá. Ez örömmel és hálásan fogadá adományait.

Ezalatt anyjok megérkezett, s egy szép karácsonfát hozott. A két testvér örömmel ugrott föl. Ne örüljete előre, monda anyjok, hoztam ugyan fát, de nincs rajta sem dió, sem alma. Jó keresztanyátok nincs otthon és későn jó haza. Csak egy pár krajczárnyi fonásbért hoztam, melyen alig vehetünk elegendő kenyeret az ünnepre. De kit látok ott? Kérdé a szobába lépén. Kié ez idegen gyermek? — Oh édes anyám, felele Károly, nagyon fázott és éhezett; azért bevezettem őt a szobába. — Ezt jól tetted, viszonzá anyja.

Az idegen gyermek ekkor atyjához

vágyakozott. Meleg ruhát adtak tehát rá és sapkát, mit az mosolyogva köszönt meg, s Károly egy darabra elkíséré őt.

Midőn Károly visszatért, anyja egypár fekete kenyér-szeletet adott nekik, ~~amit~~ mit oly jóízűen ettek, mintha a legszebb méz lett volna rákenve.

Az alatt anyjok azon aggódott, honnan vegyen valamit a karácsonfára. A gyermekek lefeküdtek. Legott elővette anyjok a ládafiók-ból azon viaszgyertyácskákat, melyek taval karácsonkor megmaradtak, azután ezifra papirosból néhány csillagot metszett, s ezeket egy pár szarvassal s körtével a karácsonfára kötözgette. Áldja meg Isten, monda magában; jobbat nem adhatok szegény kis gyermekeimnek.

A mint reggel az ünnepélyes harangszó a karássoni szent ünnepet hirdette, Károly és Anna gyorsan fölugrának ágyaikból, mert szemeiket nagyon meghatá az örvendetes karácsoni fény. Asztalukon állott a számtalan gyertyákkal ékes karácsonfa, melynek ágai piros almával s aranyos dióval úgy meg valónak rakva, hogy majd letörének. A fa sudarán ragyogott egy hajnali csillag, mintha mondanak akarta volna: Örvendjete, Üdvöztönk ma született!

Édes anyám, édes anyám! kiáltának a gyermekek, s legott az asztalnál termettek.

Anyjok csodálkozva emelé föl szemeit és így szóla: Miért zavarjátok álmomat? oly szépet álmodtam! A kised Jézust láttam mennyei fényben. Szeretetteljesen nyujtá felém kis kezecskéjét, s találjátok el, mibe volt öltözve? Azon meleg ruhácskába, melyet tegnap ama szegény gyermekre adtunk! Ugy? monda Károly, nohát ama szegény gyermek nem is volt más, mint maga a kis Jézus. Nézze édes anyám, szóla közbe hirtelen Anna, e gyönyörűséges fát, ezt is bizonyosan ő küldötte.

A jó anya fölkel s álmélkodott, meglátván a gyönyörű karácsoni ajándékot. A karácsonfa alatt még sok egyéb is volt: ruhák, czipők, csizmák, könyvek s más effélék. Ekkor az anya s gyermekei térdre hulltak s összetett kezekkel mondának köszönetet Istennek e nagy áldásaért. S míg ők térden állva imádkoztak: azalatt valaki benézett az ablakon, s mihelyt észrevették, azonnal eltűnt a setétben. Ez a szomszéd uraságnak inasa volt. Az uraság tudnillik véletlenül megtudta a szegény család irgalmasságát, s ő szerzette nekik ez örömet. Isten jámbor lelkű embereket használ szent akaratjának teljesítésére.

Örvendezve és megenyhülve kelének föl az imádkozók, s a harangok szava vidáman vegyült imádságuk közé, s nem sokára ezer ajak üdvözlé s kelő napot: „Dicsőség Istennek a magasságban s békeség a földön a jóakaratú embereknek.“

32. Karácsonkor.

A kis Jézus minden évben lejön hozzánk gyermekekhez: elhozza a karácsonfát, nekünk mulatságot rendez.

Édes Jézus áldásiddal szállj lelkünkbe s maradj velünk; a te szent társaságodban örökre boldogok leszünk.

Itt a karácson! mint örülnek a kedves magzatok! Hitben! reményben, szeretetben mind milyen gazdagok!

Mint repdes a szív mindegyikben, hogy Jézus eljövend, hogy tőle mindenik, ki jó volt, ajándékot nyerend!

Ablak közé tányért, kosárkát teszen fiú s leány, aranyhegyekről álmadoznak egész nagy éjszakán.

S a holnapot, ki írja azt le? a kedves holnapot, midőn mindenki megpillantja a szent ajándokot?

A szép karácsonfát, e képet, e bábut, e lovat, — ezt is, meg azt is, mind ő kapta, mert jó volt s szót fogadt!

Mint égi tárgyhoz áhitattal nyúl remegő keze, — tapsol, nevet, szokell örömben, kéj minden érzete!

Karácsonfa.

Karácsonfa, karácsonfa! jövel, jövel jól meg rakva! angyalhozta sokféléddel, jövel immár, jövel, jövel!

Künn az élet oly mogorva! Benn gyermeknek szük a szoba: a tél legfőbb boldogsága, te vagy kedves karácsonfa!

Ágidon a tarkabarka lengő szalag s égő gyertya! a sok s szebbnél szebb új játék olyan jól áll! — meg aztán még! . . .

Meg a nyalni, nyelni valók! szivárványszín
 ezukorbogyók! Mézes-mázos báb, pogácsa s fényes
 aranyos almácska!

Arany-szilva, arany dió, szemet, száját csiklandozó. Minden ágod úgy megrakva! a jó gyermek,
 hogy ne várna?

Színes csecsebecséiddel, sok ízes csemegéiddel,
 oh karácson boldogsága, jőj már, jőj el
 karácsonfa!

33. Bocsássátok hozzám a kisdedeket.

Egykor édes üdvözítőnk, a mint a nap alkonyodott, épen megpihenni készült; mert egész nap fáradozott.

Gyógyítá a betegeket, a szomorút vigasztalá,
 tanítgatá a népeket vándorolván föl és alá.

És ekkor jönnek asszonyok, karjaikon kis gyermekek,
 s kéri őt: a kisdedeket, hogy-csak hogyan-csak áldaná meg.

És tanítványi szóllanak: Hagyjátok őt már pihenni.
 Máskor is lesz arra idő, és ti ráértetek eljönni.

De Jézus — „Oh bocsássátok“ — nyomban kegyesen így szóla, — „én hozzám a kisdedeket,
 övék mennyeknek országa.“

34. Szent Polikárp.

Üdvözítőnk halála után tanítványai a pogányoktól és zsidóktól üldöztetének. De nem csüggedtek el, hanem hirdetésk Krisztus tanítását az egész földön. E tanítás hirdetői között

különösen kitünt szent Polikárp, Ázsiában smyrnai püspök. Midőn látá, hogy a keresztényeket üldözik: egy hű tanítványával együtt a közel fekvő faluba vonult. Polikárp már öreg volt és nagyon sokat tett Krisztus Urunk tanításának s egyházának terjedésére. Ez oka, hogy a pogányok oly igen gyűlölték. Fölkeresték tehát őt, körülfogák lakását, hogy megöljék. De a szent püspök Istenben bízott s nem rettegett. Nyugodt lélekkel várta a halált. Mikor a bíró elé vezették, derült arc czal ment. Nagyon csodálkozott ezen a bíró, s föl szólítá, hogy tagadja meg hitét. Hogyan tegyem ezt? válaszola Polikárp, egész életemben Krisztusnak szolgáltam, és most öregségemben tagadjam meg királyomat és Megváltómat?

A bösz pogány nép erre tele torokkal kiáltozá: Tűzbe vele, tűzbe! Elevenen égesük meg őt! Készen volt legott a máglya vagyis farakás, s már meg akarák fogni Polikárpot hogy arra föltegyék. De szent Polikárp így szóla hozzájuk: Nem félek én e tűztől. Majd megsegít az Isten, hogy keresztény hitemet martirhalállal is tanusítsam. S nyugodtan tévé le fölső ruháját és saruit, s gyorsan és örvendezve lépett föl a máglyára. A láng összeesapott s mintegy boltozatot képezett feje fölött a nélkül, hogy Polikárpot megérintette volna. A máglyából pedig egy fehér galamb repült föl.

A hit erőt, az ártatlanság bátorságot nyújtott a szent férfinak.

35. A jó pásztor.

Jézus, égnek földnek ura, nyájadnak kegyes pásztor! kinél nem vész el a bárány, a kit vettél véred árán.

Fogadj engem is nyájadba, örömet hajlok szavadra, hiven követlek mindenütt, míg utolsó óráim nem üt.

Jézus segítőm, pásztorom, lelkem orvosa, gyámolom, őrizz meg és maradj velem, most és mind örökön. Amen.

36. A jó atya.

Egy atya fontos dolgai miatt a fővárosban lakott, gyermekei pedig anyjokkal együtt távolabb fekvő falusi jószágukon tartozkodtak. Az atya gyermekeinek egy szekrénykét küldött, melyben különféle szép tárgyak voltak és egy levél is, mely így hangzott. Édes gyermekeim! szorgalmasan tanuljatok az iskolában, engedelmeskedjetek anyátoknak s tanítótoknak, jámborok s istenfélők legyetek, úgy majd nem sokára szabad lesz eljőnnötök hozzám. Örüljete, mert e lakásban, melyet kibérlettem, még más szép tárgyakat is tartogatok számotokra.

A gyermekek nagyon örvendeztek s mondanak: Mily jó a mi atyánk! mennyi örömet szerez ő nekünk. Szívünkben szeretjük mi őt, ha nem látjuk is. Megteszünk mindent, mit a levélben ír, hogy viszont örömet szerezzünk neki. Mily igen örülünk, hogy atyánkat nem sokára megláthatjuk!

Anyjok erre monda: Édes gyermekeim! A mint atyátok e földön cselekszik veletek: úgy cselekszik az emberekkel a mennyei atya is. Nem látjuk ugyan őt, de ő különfélet készített számunkra: a napot, holdat, csillagokat, virágokat, gyümölcsöt, gabonát s több efféléket, mik mutatják, hogy ő szeret minket. A szentírás az ő levele, melyben akaratját nekünk kinyilatkoztatja s mennyországot ígér. Ott még nagyobb és szebb ajándékok várnak ránk, mint a minőket a világ adhat. —

És kis vártatva így folytatá:

Mennyei atyánk tudja, mire van szükségünk, csak kérnünk kell őt, s megtennünk, mit a szülők s tanítók által parancsol. Mert írva van: „Kérjetelek és adatik nektek, zörgetek, s megnyitvatik nektek.”

37. Magyarországi szent Örzsébet.

Szent Örzsébet második András magyar király, s Gertrud magyar királyné leánya volt,

Férjét Thüringi Lajosnak hítták. Szent Örzsébet a szegények- és betegekkel sok jót tett.

Azon időben nagy éhség volt. Kenyeret és húst pénzért sem igen kaphattak. Sokan nagy szűkséget szenvedtek és éhen is haltak. Szent Örzsébet ekkor gabonát öröltetett, kenyeret süttetett, s a szegények után maga vitte az alamizsnát. Többeknek pénzt is adott. Sokan attól tartottak, hogy bőkezősége még őt is szükségbe juttatja. Végre elérkezett az aratás, és ekkor összegyűjtötte udvarába a szegényeket, kik dolgozhattak; fehér ruhát, sarut és sarlót adott nekik, s így küldé őket a mezőre. Midőn már minden pénzét kiosztogatta a szegények közt, néhány darab drága ruhát adott nekik át mondván: Nem azért adom e ruhát, hogy hiábavalóságra fordítsátok, hanem hogy eladván azt, gyermekeitek felől gondoskodhassatok, mellette pedig dolgozzatok; mert írva van: „A ki nem dolgozik ne egyék.“

38. A kis tehénpásztor.

István egy tinót legeltetett a kert mellett. Midőn a cseresnyefát vizsgálgatta, észrevé, hogy itt-ott még néhány szem cseresnye van rajta. Oly kedvesen mosolygott a piros cseresnye István felé, hogy kedve tá-

madt leszedni. Ott hagyá tehát a tinót, s a fára mászott.

A tinó, örzőjét nem látván, tovább ment, betört a kertbe, s a virágot és zöltséget rendre pusztította. Sokat össze is gázolt.

István ezt észrevevén, gyorsan lesietett a fáról, s kergetni s verni kezdé a tinót úgy, hogy ez futás közben még több kárt tett.

Atyja mindezt távulról nézte. De csak hamar oda sietett ő is, komoly pillanatot vett fiára s pirongatva mondá: Ki érdemli meg inkább a verést, te-e vagy a tinó? A tinó nem tudja, mi van jobbra vagy balra. Te talán kevésbbé követted szájad ízét, mint e marha, melyre vigyáznod kelle? S mégis ily irgalmatlanul bánol vele, megfélelkeztvén eszedről és saját hibádról!

István nagyon elszégyenlette magát, piált és megbánta tettét.

39. Az atya levele gyermekeihez.

Egy atya Németországból Olaszországba utazott. Útja a havasokon vezette keresztül. Tirolban Botzenbe érkezvén ezen levelet írta gyermekeinek:

Édes gyermekeim! Németország széléhez közel írom e levelet, s a magas tirol hegyeket csaknem elhagytam. Nagy hegyek ezek,

s némelyiknek csúcsát hó fedi. Láttam azon hegyet is, melynek tetején Miksa császár csaknem éhen halt meg. Innsbruckban az ő emlékét is láttam; de majd erről szóval többet mondok. Most Botzenben vagyok, hol igen sok gyermek gyűlt össze, mert a püspök éppen bérnál. Itt „a naphoz“ címzett fogadó előtt, melyben szállva vagyok, oly nagy gyümölcsvásár van, a minőt még nem láttatok. Van itt berkenye, szilva, szőlő, dió, füge szebbnél szebb és nagy bőségben, mert itt szorgalmasan ültetnek gyümölcsfákat és ápolják is azokat. Nem sokára eljutok oda is, hol a narancs és citrom terem. Bár itt volnátok velem! Örömet küldenék egy kosárral, de útközben megrothadna. Már itt látni lapos háztetőket is, mint Olaszországban vannak. A tiroli hegyekben zergét is láttam ugrálni, sőt Innsbruckban ettem is zergehúst. Egy szelidet is láttam. Gyönyörű állat; mindenütt híven követé azon pórásszonyt, ki őt táplálá. Sokszor emlékeztem s gondoltam: vajha egykor ti is láthatnátok ezen szép hegyes országot. De hiszen ez meg is történhetik. Csak szorgalmasan tanuljatok, anyátoknak engedelmeskedjete s magatokat jól viseljétek! A rajzolást se hanyagoljátok el. Én igen sajnálom, hogy nem tanultam. Van itt rajzolni való! A gyönyörű tájék s hegyek közt a zuhatagok vagyis vízesések.

Mindegyitek írjon nekem néhány sort; majd anyátok beteszi levelébe.

Isten veletek és anyátokkal s mindazokkal, kik otthon vannak! Már késő az idő; ti már talán alusztok is. Jó éjszakát!

Olaszországból nem sokára irok édes anyátoknak. Ő majd többet fog beszélni utazásomról.

40. Az erszény.

Fáni nagyon kedves kis leányka volt, s csak egy tulajdon kívántatott még ahhoz, hogy szülőinek teljes öröme legyen benne, — tudnillik a türelem.

Ha tanulnia kellett s nehézségekre talált! legott elkedvetlenült, eldobván könyvét monda: Ah! ezt sohasem bírom megtanulni.

Ha a kertben gyümölcsfák között járt, így szokott panaszkodni: No már mégis csak soká tart, míg az alma és körte megéri! Én azt el nem várhatom. Gyakran póznát fogott, s leütött néhány éretlen körtét, azokat megette s megbetegült.

Ha fonalat kellett gombolyítania, s a kötet itt-ott össze volt kuszálva, türelmetlenül ide s tova hányta-vetette, míg úgy össze bonyolodott, hogy anyját kelle segítségül hínia.

Igy tett ő minden dolgában, noha anyja komolyan megdorgálta e hibája miatt.

Egykor anyja figyelmezteté. őt, hogy atyjának névünnepe közeleg. Nagy örömet szereznel, ugymond, atyádnak, ha nevenapjára érszényt kötnél. Fáni késznek nyilatkozott, s hozzá fogott a munkához. Minthogy pedig munkája lassan haladt, mindjárt első nap, mint közönségesen, elhagyta őt a türelem, s föl akart hagyni munkájával. Anyja egy óracsínálóhoz vezette őt. Ennek asztalán különféle kis kerekék, rugótollak, szegek, csavarok s több ily apró tárgyak valának.

Mit fog ön ezekkel tenni? kérdé Fáni az órást. Össze fogom állítani, kedves gyermek, hogy belőlök óra legyen, viszonzá nyájasan az órás. No, ismétlé Fáni, lesz vele elég dolga. E sok kereket, szeget, rugótollat s csavart összeállítani! meddig tart az! A türelem legyőz minden nehézséget, válaszola az órás. Ha van kedved egy óra folyásig nálam maradni, megláthatod, mikép készül az óra.

Fáni ott maradt s nézé, mint dolgozik a szorgalmas órás. Szerszámaival majd egyik majd másik kereket vagy csavart vevé, s nagy türelemmel összeállítá. Ha valamelyik nem illett össze, türelmesen addig ráspolá, míg végre mindegyik rész a maga helyére illett.

Nem hamarkodott, hanem szorgosan s tökéletesen dolgozott, s ime egy óra alig ke-

rült bele, már az óra a falon csüggött, járt s tik-tak, tik-tak-ot petyegett.

Lásd, kedves gyermek, monda az órás, türelemmel és szorgalommal mindent elvégezhetni.

Fáni hallgatott, de nem felejté el a tanulságot, melyet hallott. Haza menvén anyjával az órától, hozzá fogott az erszény készítéséhez, s örömmel tapasztalá, hogy naponként halad; s az erszény elkészült, mielőtt atyjának névünnepe elérkezett volna.

Mennyire elragadtatott Fáni az örömtől, látván, hogy atyja örömmel vette az erszényt!

41. A vidám fiú.

Vidám fiú vagyok én, életem merő dal; jobbra balra szökdelek fürge lábaimmal.

Mihelyt a nap fölserken, vigadva kelek fel; este imádkozom és csendesen nyugszom el.

42. Imádkozzunk és dolgozzunk.

Egy helységben volt két kószáló koldusgyermek, Zsigmond és Gáspár. Zsigmondnak nagy kedve volt a dolgozhoz és tanuláshoz; de senki sem találkozott, ki őt befogadta volna. Gáspár ellenben csak csavarogni sze-

retett, s mellette még Istenről is megfelekezett, sem reggel sem este nem imádkozott. Atyja élt ugyan, de nem sokat törődött fiával. Zsigmondnak szülei már elhaltak. Sokszor forgatta eszében, mit anyjától hallott: ki nem gondol Istennel, bűnökbe süllyed; a ki pedig istenfélő és tanul, azt Isten nem fogja elhagyni.

Egy éjjel mindketten egy pajtában háltak. Zsigmond fölébredvén így szóla: Hallod Gáspár, édes anyámról álmodtam. Azt monda, szegődjem be valamely földmiveshez, és segítsék neki dolgozni. Én nem tartok veled, felele Gáspár. Meghallá ezt a gazdának bérese, s kinyitván a pajtaajtót, látja a két koldusgyermeket a szalmán feküdni, s mint tolvajokat a gazda elé kíséri. Nagy félelem közt beszélé el a két gyermek, hogy ők csak éjjeli szállást kerestek a pajtában. Dolgozzatok, mond a gazda, és lesz éjjeli szállástok. Seholsem találhatok dolgot, felele Zsigmond, azért vagyok kénytelen koldulni. Nálam elég tennivaló van, csak legyen kinek parancsolnom. Zsigmond késznek nyilatkozott s ott maradt; Gáspár pedig elsietett s örült, hogy a gazda kezéből szerencsésen kiszabadulhatott.

Zsigmond most minden erejét arra fordította, hogy gazdájának kedvét megnyerje. És midőn gazdája észrevette, hogy Zsigmond

örömet olvasgat, s egy kissé írni is tud: iskolába küldé őt. A plébános úr is meg volt vele elégedve. A katekizmusból és szentirási történetekből mindig Zsigmond felelt legjobban. Többször a szent mise áldozatnál is szolgált. A plébános úr kérdé őt egykor: Nem szeretnéd-e a latin nyelvet is megtanulni? Ha gazdám megengedné lőn a felelet. A földmives gazdag ember volt, s öröme telt benne, hogy az ügyes gyermeket többre is taníttathatja. Zsigmond tehát naponként eljárt a plébánoshoz, s nem sokára oly előmenetelt tett, hogy a latin iskolákat is megkezdhetette. Itt Zsigmond szorgalmasan tanult s előbbi gazdájának s a plébános úrnak segedelme mellett annyira vitte tanulását, hogy Isten segítségével pappá lett. Gyakran meglátogató jótevőjét, s azon helységnek, melyben káplánkodott, mindenben például szolgált.

Volt a helységben tömlöcz is, melyben tolvajok és rablók ültek.

Egy nap a káplán a tömlöczbe hivatott egy halálra ítélt rabhoz, ki már kitétetett a siralomházba a végre, hogy harmadnapra kivégeztessék. Legnagyobb készséggel sietett hozzá a káplán, hogy a hit utolsó vigasztalását neki megvigye. S kit látott? Nem mást mint Gáspárt. A henyélés tolvajságra vitte őt, a tolvajság pedig rablásra. Kézbe került s az igazság kimondá fejére a halálbüntetést.

Megbánta bűnét, de már későn. Gyermekkori barátja, a káplán, elkészíté őt a halálra, s kikíséré a vesztőhelyre, hol elvette gonoszságának büntetését.

Ily különbözők az utak, melyeken az emberek járnak. Ki jó úton kíván haladni, ifjúságában kezdje meg azt: Isten igaz bíró, ki megjutalmazza a jót s megbünteti a gonoszt, Ha egyszer-kétszer sikerül is a gonosznak kikerülni a büntetést, előbb-utóbb mégis utoléri Istennek büntető keze.

43. A jóra fordított pénz.

Egy szorgalmas asztalos sok pénzt keresett, mégis nagyon egyszerűen élt, olcsó de jó ruhában járt s került minden fölösleges kiadást.

Ugyan József mester, hova teszi pénzét? kérdé őt szomszédja, az esztergályos. Az asztalos válaszola: Keresményem egy részével adósságaimat fizetem ki, más részét pedig kölcsön adom kamatokra. Szomszéd uram tréfál, mond az esztergályos; hisz önnek sem adóssága nincsen, sem tőkepénze.

És mégis úgy van. válaszola az asztalos; vigyázzon csak, majd elmondom. Lám mindazon pénzt, melyet jó szülőim születésemtől fogva rám költöttek, úgy tekintem

mint adósságot, melyet vissza kell fizetnem; azon pénzt pedig melyet gyermekeim nevelésére s taníttatására fordítok, úgy tekintem mint tőkepénzt, melyet ők valaha kamatokkal együtt vissza fognak fizetni.

Valamint jó szülőim semmit sem kimélték, hogy jól neveljenek: úgy cselekszem én is gyermekeimmel; s valamint én gyermeki kötelességemnek tartom szülőimnek megszolgálni jótéteményeiket: úgy reménylem gyermekeim is fogják ez irántam való kötelességöket teljesíteni.

A mit a jó szülők reátok költenek,
Fizessétek egykor vissza jó gyermekek!

44. A kincsásó.

Pál gazda nem szeretett dolgozni. Eszébe jutott egykor nagyanyja beszéde, ki azt állitá, hogy bizonyos helyen, ha az ember éjfélkor megy oda és ás, pénzt talál; de egy szót sem szabad szólnia.

A rá következő éjszakan fölkerekedett, s elment titkon a helyre.

Midőn egy ideig már ásott, gyermeket látott lámpával jönni. Mit keressz itt balgatag? szóla a gyermek; itt nem rejlik kincs, hanem én megmondom, hogyan lehetsz gazdag. Menj haza, dolgozzál napestig, s megelegedett leszel, nem is fogsz soha pénzben szűkölködni. Pál gazda követé a tanácsot. Azóta soha sem unatkozott s naponként egészségesebb is lett, pénze is szaporodott. —

Nem mindig boldog a gazdag. A szegénység nem szégyen. Vannak, kik örömestebb koldulnak, mint dolgoznak. Nekünk tulajdonképen semmink sincs. Minden Istené. Ő bizta ránk. Számot is kell róla adnunk. Jól sáfárkodjunk.

45. Az enyém és tiéd.

Gy. Hozzon nekem, édes anyám, néhány körtét! Amott az út mellett néhány fa ugyancsak meg van rakva gyümölcsessel.

A. Fiam Gyuri, azon fák nem a mieink.

Gy. Hiszen az út mellett állnak, nem a kertben, sem a szántóföldön.

A. A tulajdonosnak földje oda dűl, s a hely, hol a körtefa áll, szinte az övé.

Gy. Tegnap Antal is hozott néhány körtét s mondta, hogy a tulajdonos megengedte.

A Meglehet. De a mi nem a mienk, ne bántsuk, se magunknak ne tulajdonítsuk. Gyermek, ti azt gondoljátok hogy csak amugy

*könnyen hozzá lehet nyúlni a máséhoz, s úgy tesztek, mintha csak egyedül volnátok a világon. Mi sem szeretjük, ha valaki valamin-
ket elveszi; tehát mi se bántsuk a másét.*

Gy. Igen, de ha én találok valamit?

A. Azt közhírré teszem, s biztos kézbe adom, míg nem jelentí magát az, kié a talált jószág.

Gy. De édes atyám, ha már a körtéhez nem szabad nyúlni, azt csak megfogja engedni, hogy kertünkben epret szedjek.

A. Jól van, szedj: de ne vigyám magaddal egy sereg gyermeket. Mi a miénk, engedelemmel hozzá nyúlhatsz. Ha tudtom nélkül teszed, vagy torkoskodol: már a tolvajság útján vagy. Minden zsi-

vány előbb torkos volt, azulán lett tolvaj. Mindenkinek hadd meg a magáét, s a magadéra vigyázz. S jegyezd meg magadnak kedves Gyurim: Azok is, kik másokat rászédnek, vagy megcsalnak, a tolvajok közé tartoznak. A család egy szörű a tolvajsággal. Igaztalan vagyonon nincs áldás; vagy mint a közmondás tartja: ebül gyűlt, ebül költ.

46. A kakas, kutya és róka.

A kakas és kutya összebarátkoztak s együtt mentek vándorolni. Egy este messze a falutól rájuk sötétedett, s az erdőben kelle meghálalniok. A kutya egy odvas cserfa üregébe feküdt, mondván: Maradjunk itt pajtás. A kakas válaszola: Nem bánom, de én fönn szeretek alunni. Erre fölrepült a cserfaágra, jó éjszakát kívánt úti társának s aludni készüle.

Mikor hajnalott, a kakas kukorikolni kezdé; mert úgy gondolá, hogy már ideje

lesz indulniok. A kukorikolást meghallá a róka, melynek lakása nem messze volt onnan, s ott termett, hogy a kakast megfoja. Látván pedig, hogy a kakas magasan ül, gondolá magában: Oly magasra nem mászhatok, de jó szóval talán lecsalhatom őt. Tehát róka úr nyájas képet mutatván így szóla: Jó reggelt, kakas bátyám, hogyan került ön ide? Rég óta nem láttam már önt! Hanem ugyan hogy választhatott oly alkalmatlan szállást, s ugy látszik, még nem is reggelizett! Ha tetszik, jöjön házamba, igen jó reggelivel szolgállok. De a kakas ismerte a vén ravaszt s eze ágában sem volt leröpülni. No ha én önnek bátyja vagyok, örömet fogok önnel reggelizni; hanem utitársam is van, s ez az ajtót magára zárta; legyen szíves őt felkölteni s legott együtt mehetünk. A róka megörülvén hogy még egy másik kakast is foghat, gyorsan a fatüreghez sietett, hol a kutya feküdt. De ez ébren volt, s hallotta, mit beszélt a róka, s örült, hogy a vén ravaszt megkaphatja. Előbb, hogysem a róka őt észrevevé, kiugrott az oduból s torkán kapta s megfojtá. Ekkor lehivá barátját a fáról mondván: Ha egyedül vagy, e gonosz bizonyosan meg öl vala. Jer menjünk tovább, hogy minél előbb kiérjünk az erdőből.

Nem mind jó barátunk, ki nyájasan szól hozzánk. Jobb egy barát melletted, mint három távol tőled.

47. A kis gyermek és a vándor.

A kis gyermek játszás közben egy nagyon mély gödör szélén elaludt. Ha csak egyet fordul is, azonnal a gödörbe zuhan s talán nyakát szegi. Arra ment egy vándor. Ez látván, mily veszedelemben forog a gyermek, megijedt, csendesen hozzá ment, kezét megfogta s fölkelte. — A gyermek fölébredvén boszorkodott a vándorra, hogy miért nem hagyja őt aludni. „Te oktalan gyermek,“ felele neki a vándor, „hát többre becsülöd az álmot mint életedet? Nézz oda s lásd, mily nagy veszedelemben forogtál. A gyermek belátta, elpirult és bocsánatot kért a vándortól.

48. A szép cserfa.

Bizonyos juhász a cserfa árnyékában ült fiacskájával. Három férfiú közelíte feléjük, kiknek fényes csákójok, kardjok s egyenruhájok mutatá, hogy katonák.

Megállapodtak ezek s csodálkozva nézék a gyönyörű cserfát. Valóban derék fa, mond az egyik; ha fája hordódongákra alkalmas volna, ugyan használhatnám. Azt megtehetné kádár uram, felele a juhász.

A másik monda: Ha lefejthetném héját, egész évre ellátnám magamat cserhéjjal.

Igen, szóla a juhász, de cserzővarga uram, kár volna e szép fát azért bántani.

Ej, ej, mennyire meg van rakva makkal, de szeretném ide hajtani sertéseimet! ugyan meghíznának: jövő vásárra szép pénz ütné markomat, monda a harmadik.

Nem sokára árverés útján eladatik a makk, jöjön ide kereskedő uram, ígérjen többet, s a makk öné lesz, mond vala a juhász.

Midőn a három férfiú element, a juhász fiacskája kérdezé atyját: Hogyan tudja, édes atyám, hogy az első kádár, a másik cserzővarga, a harmadik kereskedő? Hiszen egyformán vannak öltözve, s képökről ki nem veheti az ember mesterségöket.

Ruhájokról ugyan észre nem vehetni; de én beszédökből itélek. Mindenki saját dolgairól örömet beszél, legörömostebb pedig arról, miben szíve legnagyobb gyönyört talál. Így a jó emberek csak jóról beszélnek. A rossz lelkű emberek is beszédökkel árulják el magokat s így könnyű őket megismerni s kerülni.

Szíved titkát
Kimondja szád.

Inkább lábbal mint nyelvvel botlani. Sokat tudni s keveset beszélni, minden kérdésre fontolva kell felelni. Keveset szólj s mindig igazat; a miket vásárolsz, fizesd ki azokat. Ne vonj le senki érdeméből, s te sem vesztesz semmit magad becséből.

49. A nagy hársfa.

Péter gazda haza előtt egy nagy hársfa állott. Nyáron át gyönyörűen virágzott, madárkák fészkeltek gallyai között, s méhek döngicséltek virágain, belölők édes nedvet szedvén. Péternek fia, Kálmán, a szomszéd gyermekeivel gyakran játszott a hárs alatt. Ebéd után Péter gazda a játszó gyermekekhez ment, s így szóla hozzájuk: Nemde szép az, hogy a jó úr Isten fákat teremtet? De arra is kell figyelnünk, hogy újakat és újakat ültessünk, nehogy a jó fának magva szakadjon. Ki ülteté e hársat? kérdé Kálmán. Az, ki e hársat ülteté, már nem él; e hárs 100 esztendősnél is több. Hogy derék és munkás ember volt, az bizonyos; mert nemcsak e hársat, hanem gyümölcsfáinkat is ő ültette. Lásd a faültetés nemcsak ültetőjének szerez örömet, hanem unokáinak is. A ki fát ültet és azt ápolja, jól cselekszik: a ki pedig megsérti a fát, s azt növéseben akadályozza, az vétkes cselekedetet követ el, s nem fogja kikerülni a büntetést. Ekkor Kálmán megraga-

dá atyja kezét s monda: Én nem fogom megsérteni a fákat, hanem inkább újakat ültetek, és szorgosan ápolom azokat, hogy szép fáink legyenek, melyeknek árnyában a madárcák énekeljenek, az emberek örvendjenek, s a szegény vándorok megpihenjenek. Nemde a jó Isten is ezt akarja?

50. A tanácsadó veréb.

Vigyázz magadra, hogy úgy ne járj, mint a veréb, mely másnak tanácsot adott, de magát a veszély ellen biztosítani nem tudta. Történt tudnillik, hogy a vadgalambok egy magas fa sudarán fészket rakának. A róka észrevette, hogy a fészekben galambfiak vannak. Hatalmasan kiálta a galambokra: Tüstént vessetek le egy galambfiat, különben fölmászkok s fiaitokat fészketekkel együtt elpusztítom. A galambok nagyon megijedtek s nem tudák, mitévők legyenek. Végre levetének egy galambfiat, melylyel a róka odább állott. Mikor a róka távozott, a veréb oktatni kezdé a galambokat mondván: Ha ismét eljön a ravasz állat, semmit se adjatok neki, hanem mondjátok: Fiaink itt a fészekben vannak, ha mersz, jer föl. Midőn visszajött a róka, a galambok semmit sem adtak neki. A róka csak hamar észrevette, hogy a közellévő ga-

lagonyán ülő veréb adott nekik tanácsot. Ráveté tehát szemét s azon gondolkodott, miképszedhetné rá. Mégis csak szabad állatok vagytok ti madarak, ugymond: oda röpültök, hova nektek tetszik. Csak az kár, hogy télen a szél és hideg ellen elegendőkép nem védhetitek magatokat. Az semmi baj, felele bizakodva a veréb; ha jobbról fúj a szél, bal-szárnyunk alá dugjuk fejünket; ha pedig balról, jobbszárnyunk alá, s így szél és fagy ellen védve vagyunk. Többet is csevegett a veréb, a róka pedig közbe vága: Igen magasan ülsz, nem értem mit beszélsz, mert nagyot hallok; jer közelebb. A veréb lerepült a róka elé. Ekkor kérdezé tőle a róka: Hogyan tennél, ha jobbról fújna a szél? Így, monda a veréb, szárnya alá dugván fejét. A róka, erre rögtön utána kapott, megfogta s megette.

A ki a jó tanácsot megveti, nem lehet azon segíteni.

Csigá légy a tanácsadásban, madár az elfogadásban.

Hogy a gyermek adhat-e tanácsot? kérded; a tapasztalás nemmel felel meg néked.

51. Talányok.

1. Minő kő van legtöbb a vízben?
2. A jól elkészített kocsiba hány szeg kell?
3. Hol kaszálják a szénát?

4. Mikor hordhatni a vizet rostában?

5. Tíz veréb van a fán, és lelőnek hatot.

Ha jól tudsz számolni, mondd meg, hány marad ott?

6. Ha teszesz hozzá, kisebb lesz; ha elveszesz belőle, nagyobb lesz.

7. Mindennap beköszönt hozzánk; sok jót tesz velünk; szeretjük is őt: — de szemeinkkel mégis kerüljük, mi az?

8. Erdő a hazája, van derék bundája; lomhán jár, kel, forog; ha szól mindig morog; lánczot kötnek rája, s a tánczot megjárja; soha nincs jó kedve. Mi ez ha nem ?

52. Az ég.

Fölöttünk látjuk az égboltozatot. Látunk ott világító testeket: a napot, holdat s számtalan csillagokat. Mikor a nap világít, nappal van. Mikor a hold és csillagok világítanak éjjel van. Mikor látjuk tehát a napot, holdat és csillagokat?

A nap fénye világos és meleg. A hold fénye is világos, de nem meleg. A nap fénye bántja a szemet. A napba sokáig nem nézhetünk.

A nap és hold tányéralakúnak látszik. A nap tányérja mindig egyformán világos. A hold tányérja ellenben majd világos majd setét. A hold növekedik és fogy. Ha a hold egészen világos, töltholdnak vagy holdtöltének mondatik. Mintegy tizeennég

nap múlva egészen sötét lesz a hold, s újholdnak neveztetik. Mikor csak kis része világos, szarvas formája van.

A csillagok kicsinyeknek látszanak, pedig nem kicsinyek. Távulból minden kisebbnek látszik mint a mekkora. Hány csillag van az égen? Azt csak a jó Isten tudja.

Mily magas és széles az ég, azt senki sem mérheti meg. Az ég mint boltozat tűnik föl szemeink előtt, azért égboltozatnak is hívatik. A mennyire látjuk az eget és földet, annyira terjed látkörünk. A nap majd látkörünkbe, majd alája esik. A nap kel és lenyugszik. Hol? — Mikor? — Azon égtáj, hol a nap fölkel, keletnek mondatik. S az ég melyik táját nevezzük nyugatnak? Reggeltől fogva estig a nap mintegy ívonalban halad az égen. Mikor nem látni nappal a napot? Lenyugvása után más tartományoknak világít. A nap nem nyugszik mint mi. Miután más tartományokat világosságával és melegével megörvendeztetett, ismét föltűnik nekünk keletről. Csendesen jár. Nem üt zajt, midőn jót tesz. Mindig vidáman járja az ösvényt, melyet Isten neki kijelelt.

A hegyek és fölthők, mintha látnák őt s örvendeznének jövetelén, hirdetik megérkezését és elfogadására hajnalpirral ékesítik magukat; lenyugvásakor, szinte piros színbe öltözve hálálják meg jótéteményeit.

Ha lenyugodott a nap: a hold és csillagok tűnnek föl. Ők ugyan éjjel és nappal egyaránt fönvannak, de nappal a nap világossága miatt nem láthatni őket.

A nap lenyugvása után először csak néhány csillagot látni; hanem lassan-lassan mindig többet és többet veszünk észre, míg végre az egész égboltozat szinte teli van csillagokkal. Közöttök van a hold. A hold és csillagok azon ösvényeken járnak, melyeket a Mindenható eléjük szabott. Nem olyan-e tehát az ég, mint egy nagy, nagy rét, melyen arany juhok legelnek? S ki az ő pásztoruk? — A szép hold ezüst szarvaival. Ő majd itt majd ott van, mint a pásztor, ki nyáját mindenütt kíséri és őrzi.

Mily szép az ég sötétben! ezernyi fáklya van a fénylő csillagoknak nyájjas sugáriban.

Elnézem, egyre nézem, de nem azt gondolom: a sok között talán van nekem is csillagom.

Hanem, oh Isten! ez mind szépséged hirdeti: mily szép lehetsz, ki ilyent tudtál teremteni!

53. Mily magas az ég?

Minő magas az ég, a menny? megmondom én neked. Ha gyors madárként szárnyakat lehetne öltened, és egyre fölebb szállanál a távol kékbe fel, míg égnék egyik csillagát nem érnéd végre el, s egy angyalt ott megkérdenél: Minő magas az ég,

a menny? Bizonyynyal ő így szólana: Nem mondhatom meg, gyermekem; de kérdd, ha tudja-e amott a bájosékes csillagot! Ám járj te mégis lassudan, csak százezer mérföldre van. S ha szállsz ama csillaghoz el, az neked szinte így felel. S mennél bár tovább, a míg csillagtól érnél csillagig, nem mondja senki meg neked, te azt hiába kérdezed: Minő magas az ég, a menny? mert Isten tudja azt csak gyermekem.

54. Mind meg van számlálva.

Tudnád-e, hány csillag diszíti a kékszinü eget? Tudnád-e hány felhő vonul el kerek földünk felett? — Csak Isten a megmondhatója; ő volt azoknak alkotója, s vigyáz, hogy egy se vesszen el!

Tudnád-e, a hő napsugárban hány szúnyogocskát lejt? a hűs habokban hány halacskát talál vigalmi helyt? Ezeknek is, hogy itt a földön örömmel napja tündököljön, az Isten életet adott.

Tudnád-e, hány gyermek köszönti a hajnalt éberen, esengve, hogy balsors ne érje, míg munka közt leszen? Az Isten öröme alkotásán, feletted is mint képe másán, ő tégedet lát és szeret.

55. Szőke pásztor.

A legpompásabb nyáját a hold legelteti, egy pásztornak sincs olyan báránya, mint neki.

Mezője és tanyája az ég fejünk felett, megszámlálhatlan nyája fényes csillagsereg.

Mihelyt a nap az égről aludni költözött, ott áll a szőke pásztor báránycái között.

Ezüstből szőtt subája oly ékesen ragyog, mint aranygyapjas nyája a fényes csillagok.

Hárfát tart a kezében s oly bájosan zenél, és a nagy nyáj az égen örök békében él.

Szeliden ott forognak együtt egymás körül, egyik a másikának boldogságán örül.

Harag vagy rút irigység nem volt köztök soha, édes testvérek ők mind, nincs köztök mostoha.

A legszelidebb nyáját a hold legelteti, egy pásztornak sincs olyan báránya mint neki.

56. A föld és levegő.

Ha valamely magas hegyről a környéken körülnézünk, látunk emelkedett, mély és sík helyeket. Az emelkedett helyeket halmoknak, domboknak és hegyeknek nevezzük. A dombok alacsonyabbak mint a hegyek. A halmok még a domboknál is alacsonyabbak. Ismertek-e valamely dombot vagy hegyet? — Mi nő azokon?

A sík föld rónaságnak neveztetik, a mélyedt hely völgynek.

A földből források fakadnak. Ezekből gyakran patakok, a patakokból folyamok lesznek. Nevezzetek nekem patakokat s folyamokat! A folyóvizek többnyire a tengerbe ömlenek. A Duna Pozsonnál jön Magyarországra és Komárom, Esztergom s Vác városok mellett folyván Pest alá ér. Ez öt város közül melyik fekszik legalantabb?

A köd a tengerből s földről emelkedik. Láttátok-e, mint emelkedik a köd? A köd ha-

muszinű és nedves. Ködben nem láthatni messze. Ha a köd fölszáll, fölhő lesz belőle. A fölhők a levegőben úsznak és elfödik az eget. A szél gyakran ide s tova hajtja a fölhöket. Fölhökből esik az eső. Télen eső helyett hó esik a fölhökből. Az eső ellen esernyőt szoktak használni. Az eső megnedvesíti s termékenyíti a földet. A hó befödi a földet s melegen tartja. Az esőzést vagy havazást szeretitek-e inkább? — Miért?

57. A víz.

Tudod-e honnan jön a víz? Nagy dolog! majd eső-, majd hóalakban esik a levegőből.

Hátha nem esik és nem havazik? Azért víz mégis van. Van a földben, földön s tengerekben elég. A tenger oly nagy, hogy tulsó partjait senki sem láthatja az innenső partról, ha mindjárt sok száz mérföldre birna is ellátni.

A vizekben is táplál az Isten különféle állatokat. Számtalan hal él azokban, nagy és apró: a vidám pisztráng hegyi patakokban mulat, a ponty, csuka, sügér és angolna folyamokban és tavakban úszkál. A fogas a Balaton tavában él. Mindezek eledelül szolgálnak az embereknek. A hering, tökehal, czethal és más vizi állatok a tengerben élnek.

A folyóvizek termékenynyé teszik a földet, öntözik a réteket, italul szolgálnak az embereknek és állatoknak. Ha víz nem volna, nem főzhetnénk, nem moshatnánk, se meg nem mosdhatnánk. Víz nélkül az emberek meghalnának, az állatok megdöglenének, a növények kivesznének.

A víz egyszersmind szorgalmas, munkás is. Hajtja a malomkerekeket, s nem kér munkájáért

jutalmat. A hajókat és ladikokat messze tartományokba viszi.

A gyermekek pedig nagyon szeretik, ha a víz befagy. De a jégen igen kell vigyáznunk, hogy el ne essünk. Vékony jégre pedig épen ne menjünk, mert beszakad, s így életünk veszedelemben forog.

Istent dicsérik a földek és vizek.

Tihanynak bérctetőjén, a Balaton felett, sötétben és magán áll egy régi épület; csendes kolostorával az Úrnak temploma, falán majd ezredévnek van vésvé szent nyoma.

Alatta mély üregben nyolczszázados sír áll, hol álmait aluszsza András magyar király; a sír felett a templom két tornya, s a kereszt, mint két imádkozó kéz a mennyekhez fölesd.

S ha mélyen, ünnepélylyel a néma alkonyon megcsendül a harangszó e tisztos ormokon, mint nyögdelő sohajtás röpül a légen át, középén áthasítja a Balaton tavát.

S lecsendesül perczekre a háborgó elem, mint sírok birodalma a csend oly nesztelen; oly bűvös, oly csodás lesz egyszerre a harang, mikéntha fenekéről csendülne fel a hang . . .

Viszhang-e ez fölülről? vagy lenn a víz alatt túlvilágból hallani e csodahangokat? Ne kérdd! Istent dicsérik a földek és vizek! . . . S belé vegyül a csepp is, mely szememen rezeg.
